

Feiten en cijfers

over Taalontwikkelingsstoornis (TOS) bij kinderen

OKTOBER 2017

Ongeveer 7% van de kinderen op de basisschool heeft een taalontwikkelingsstoornis (TOS). Dat zijn twee kinderen in een schoolklas van 30 leerlingen. TOS is een relatief onbekend probleem, terwijl de stoornis zich vaker voor- doet dan bijvoorbeeld autisme dat bij 1% van de kinderen voorkomt.

WAT IS EEN TOS?

Een taalontwikkelingsstoornis is een onzichtbare handicap. Kinderen met TOS hebben moeite met taal. Verder lijkt er niets met ze aan de hand te zijn. Hun intelligentie, gehoor en algemene ontwikkeling zijn normaal. Bij TOS heeft een kind problemen bij het spreken en/of het begrijpen van taal, lezen en schrijven. Het is een erfelijke neurobiologische ontwikkelingsstoornis. De precieze oorzaak is nog onbekend. Wanneer er al taalproblemen in de familie voorkomen, is de kans op TOS groter. Een logopedist kan een kind met TOS helpen om met de stoornis om te gaan.

HOE HERKEN JE TOS?

Een taalontwikkelingsstoornis bij een kind herken je aan verschillende signalen:

- Het kind spreekt in korte, onlogische zinnen
- Het kind is slecht verstaanbaar
- Het kind is stil en praat weinig
- Het kind kan zich slecht concentreren
- Het kind begrijpt anderen vaak niet
- Het kind lijkt soms niet te luisteren

Niet ieder kind met TOS heeft last van al deze problemen. Soms wisselen de symptomen per levensfase. Bekijk voor het herkennen van signalen ook het filmpje op www.logopedie.nl/signalentos. U kunt hier ook de SNEL-test doen. Deze test bestaat uit veertien vragen en is bedoeld om inzicht te krijgen in de taalontwikkeling van uw kind.

GEVOLGEN

Een taalontwikkelingsstoornis kan veel impact hebben op het leven van een kind. Kinderen met TOS hebben een verhoogd risico op sociale, emotionele en gedragsproblemen. Ook hebben ze een verhoogd risico op lees- en leerproblemen en worden ze vaker gepest. Een kind met TOS kan problemen hebben bij het volgen van de lessen op school of moeite met het onderhouden van vriendschappen. Soms voelt een kind zich niet goed omdat hij of zij niet wordt begrepen. Dan kan het kind heel stil worden of juist agressief reageren. De communicatie met ouders en anderen verloopt soms verstoord. Dit kan voor ouders en kind heel moeilijk zijn.

TOS BIJ (JONG) VOLWASSENEN

Sommige kinderen blijven hun hele leven last houden van de gevolgen van hun taalstoornis. Ze ondervinden op latere leeftijd problemen bij keuze van een studie of het vinden van een baan. De taal- en hieraan gerelateerde leerproblemen hebben tot gevolg dat een jong volwassene met TOS meestal laagopgeleid is. Miscommunicatie, zwakke mondelinge en schriftelijke taalvaardigheden beperken hun kansen op de arbeidsmarkt en geven jongeren een groter risico om hun baan kwijt te raken.

HOE VAAK KOMT HET VOOR?

Naar schatting heeft 7% van de kinderen in de leeftijd van 5 jaar te maken met een taalontwikkelingsstoornis. Dat komt neer op twee kinderen per schoolklas. Het precieze aantal is nog niet onderzocht. Bij jongens komt TOS vaker voor dan bij meisjes. Volgens cijfers van de NVLF behandelt 61% van de logopedisten vanuit een vrijgevestigde praktijk of het speciaal (basis) onderwijs kinderen met TOS.

STELLEN VAN DIAGNOSE

Soms wordt (het vermoeden van) TOS ontdekt op het consultatiebureau als het kind laat is met praten of weinig spreekt. Soms wordt op de peuterspeelzaal, kinderdagverblijf of op school pas ontdekt dat er iets niet klopt, of de ouders ontdekken dit zelf. Om de diagnose TOS te kunnen stellen worden de taalvaardigheid, het gehoor en de non-verbale intelligentie beoordeeld. Dit laatste om uit te sluiten dat de taalproblemen worden veroorzaakt door een gehoorverlies of verminderde intelligentie. De taalvaardigheid wordt in kaart gebracht met verschillende taaltests voor het taalbegrip en de taalproductie (woorden en zinnen). Daarnaast worden de communicatievaardigheden van het kind beoordeeld. Is de diagnose TOS, dan wordt in overleg met de ouders een plan gemaakt om zo gericht mogelijk aan de taalontwikkeling te werken. Vermoedt u dat uw kind een taalontwikkelingsstoornis heeft? Ga voor advies naar de huisarts of het consultatiebureau. Zij kunnen u verder doorverwijzen.

HET BELANG VAN VROEGE SIGNALERING

Een kind heeft van 0 tot 6 jaar een gevoelige periode voor het leren van de taal. Omdat spraak- en taalverwerving op jonge leeftijd plaatsvindt, is het belangrijk problemen daarin zo vroeg mogelijk te signaleren. De taalgevoelige periode kan dan optimaal worden benut. Hoe eerder een TOS wordt ontdekt, hoe groter de kans op verbetering van de klachten. Kijk voor meer informatie over taalontwikkeling ook op www.kindentaal.nl.

WAT KAN DE LOGOPEDIST BETEKENEN?

Als de diagnose TOS is gesteld, moet worden bepaald welke behandeling het beste bij het kind past.

Er bestaan diverse therapievormen, waaronder de indirecte en de directe therapie. Bij de indirecte therapie worden de ouders door de logopedist geïnformeerd en geïnstrueerd hoe zij de taalontwikkeling zo goed mogelijk kunnen stimuleren. De ouders leren hoe ze in allerlei dagelijkse situaties extra aandacht aan de taal van het kind kunnen besteden. Het kind krijgt op deze manier veel mogelijkheden om taal te koppelen aan ervaringen. Bij de directe therapie werkt de logopedist met het kind. Maar samenwerking met de ouders is ook hier uiterst belangrijk. Een jonger kind met ernstige TOS is soms beter af in een speciale behandelgroep voor peuters waar een multidisciplinair team werkt aan verbetering van de ontwikkeling en taalstimulatie. Gaat een kind al naar school en heeft het een ernstige TOS, dan komt het in aanmerking voor begeleiding vanuit een speciale school. Een TOS kan bij een deel van de kinderen niet worden verholpen. Wel kan een logopedist een kind helpen beter met taal om te gaan, zodat het zich toch kan redden in het leven.

VOORDELEN VAN LOGOPEDIE VOOR DE SAMENLEVING

Logopedie bij kinderen met een TOS levert de samenleving jaarlijks een besparing van 38 tot 115 miljoen euro op (SEO-rapport 2012). Dit wordt onder andere veroorzaakt door een besparing op de kosten voor het speciaal basisonderwijs. Tijdige signalering en behandeling van een taalontwikkelingsstoornis leidt tot een daling van 30% van het aantal kinderen op het speciaal onderwijs. Ook zorgt logopedie voor een betere sociale ontwikkeling van kinderen, kunnen ouders beter omgaan met de stoornis en zorgt logopedie voor minder criminaliteit. Op latere leeftijd zorgt het ervoor dat kinderen met TOS betere kansen op de arbeidsmarkt hebben.

WAAROM EEN RICHTLIJN TOS?

De NVLF heeft eind 2017 voor logopedisten de richtlijn TOS ontwikkeld. Deze richtlijn geeft houvast bij het opstellen van een diagnose, het formuleren van behandeldoelen en het kiezen van een behandelstrategie. In de praktijk wordt nog veel variatie gezien in de voorgestelde behandeldoelen en hun prioritering.

BRONNEN

- ◆ SEO, De waarde van de logopedie (2012)
- ◆ Factsheet taalontwikkelingsstoornissen lectoraat logopedie HU (2015)
- ◆ Evidence summary TOS, NVLF (2017)
- ◆ Position statement spraak- en taalproblematiek door de logopedist, NVLF (2016)
- ◆ Richtlijn logopedie bij TOS, NVLF (2017)